

Björn Moberg, våren 2011

LUNDS
UNIVERSITET

Språk- och litteraturcentrum
Översättarutbildningen

EXAMENSARBETE VT 2011
MAGISTER I ÖVERSÄTTNING
DEL 2: Analys

En statsvetares retoriska trovärdighet

Imitativa och funktionella strategier vid översättning av fackspråk

Författare:
Björn Moberg

Handledare:
Lars-Johan Ekerot, svenska
Inger Enkvist, spanska

Detta examensarbete grundar sig på en översättning av en statsvetenskaplig och samtidshistorisk text om Pinochets regim och dess tid vid makten. Arbetets första del är en analys av källtexten som till största del följer modellen Hellspon & Ledin (1997). Sedan följer en förklaring av mina översättningsstrategier och kommentarer av min översättning. Arbetet fokuserar på översättarens val att antingen popularisera texten eller hålla sig till den akademiska och opersonliga stil som återfinns i källtexten. Målet med min översättning har varit att bevara den akademiska och fackspråkliga stilen för att på så vis bevara författarens retoriska trovärdighet som statsvetare. Syftet med uppsatsen är att nå en bättre förståelse om det egna översättningsarbetet.

Arbetets engelska titel.

The rhetorical credibility of a political scientist – Imitative and functional strategies in translating scientific language

Arbetets spanska titel:

La credibilidad retórica de un científico político – Estrategias imitativas y funcionales al traducir un texto científico

Nyckelord:

Översättning, fackspråk, allmänspråk, Carlos Huneeus, El régimen de Pinochet

Innehåll

1	Bakgrund och syfte.....	1
2	Textanalys	1
2.1	Källtexten	2
2.1.1	Situations- och kulturkontext	2
2.1.2	Textformen	4
2.1.3	Den ideationella strukturen	6
2.1.4	Den interpersonella strukturen	8
2.2	Översättningen	8
2.2.1	Överväganden och översättningsstrategier.....	8
2.2.2	Översättningsstrategi	9
3	Översättningskommentarer.	11
3.1	Stil	11
3.1.1	Ordval.....	11
3.1.2	Distans till läsaren	12
3.1.3	Namn på organisationer	13
3.1.4	Språkhandlingar	14
3.2	Formen	15
3.2.1	Höjningar och sänkningar av satsgraden.....	15
3.2.2	Funktionell ekvivalens	16
3.2.3	Uppbrutna meningar.....	17
3.2.4	Oorientering av satsen.....	19
3.2.5	Parentetiska inskott	19
4	Sammanfattande synpunkter	21
5	Litteraturlista	22

1 Bakgrund och syfte

Den text vars översättning ligger till grund för denna analys är det inledande kapitlet i boken *El régimen de Pinochet* (Huneus, 2001), publicerad av förlaget Editorial Sudamericana i Santiago de Chile. Författare till *El régimen de Pinochet* är Carlos Huneus, advokat, doktor i statsvetenskap och professor vid Universidad Católica de Chile i huvudstaden Santiago. Boken är en historisk beskrivning av Pinochets regim, dess sätt att komma till makten och dess mål och organisationsform. Den beskriver också regimens mest inflytelserika aktörer, dess agerande under den politiska oppositionens framväxt i början av 80-talet och dess avgång efter valnederlaget 1988.

Detta arbete kommer först att behandla den spanska källtexten och förutsättningarna för översättning till svenska. I dess senare kommentardel tas sedan några centrala översättningsproblem upp, som i mångt och mycket kan knytas till stil, genrekonventioner och förväntningar.

De teoretiska perspektiv som ligger till grund för både textanalys och översättningskommentarer är till största del hämtade ur Hellspong & Ledin (1997), ett arbete som dock kommer att kompletteras inom vissa områden av annan litteratur såsom Ekerot (2011), Ingo (2007), Lundquist (2005) m.fl. När jag talar om genre och genrekonventioner använder jag mig av Swales (1990, s. 58) definition.

2 Textanalys

Denna avdelning kommer för det första att behandla källtexten. För det andra kommer överväganden och strategier för översättningen av texten att behandlas och knytas till analysen av källtexten.

2.1 Källtexten

I detta avsnitt kommer jag först att se på delar av källtextens situations- och kulturkontext. Sedan kommer textformen, innehållet (den ideationella strukturen enligt Hellspong & Ledin 1997) och textens interpersonella struktur att analyseras. Fokus kommer att läggas på samspel mellan strukturerna och kontexten.

2.1.1 Situations- och kulturkontext

El régimen de Pinochet är skriven av en chilensk historiker som själv har genomlevt den tid och det samhälle som boken beskriver, och som började delta i oppositionsarbetet mot regimen när det blev mer ofarligt. Förutom *El régimen de Pinochet* har Carlos Huneeus även publicerat andra texter som berör Chiles historia. En av dem är boken *Chile: Un País Dividido. La actualidad del pasado* (2003). En annan är artikeln *El desarrollo de la democracia en Chile: logros y limitaciones de un presidencialismo consociativo* (2006). Carlos Huneeus är genom sina publikationer en känd historiker vid huvudstadens universitet. Det var dock *El régimen de Pinochet* som blev hans genombrott i Chile, och boken såldes i många exemplar. Källtexten för detta arbete är alltså en bok läst av många, och skriven av en författare som genom sin publiceringsverksamhet har byggt upp ett högt anseende.

Källtexten riktar sig dels till andra historiker, dels till chilenska medborgare. I inriktningen mot den sistnämnda målgruppen kan författaren sägas ha en form av lärarroll. Chilenska medborgare kan se Carlos Huneeus som en form av auktoritet eller expert. Både medborgare och andra historiker kan dock självfallet underkänna denna auktoritets- eller expertstatus om de inte finner texten trovärdig. Både i relationen historiker – medborgare och i relationen historiker – andra historiker blir det således en viktig uppgift för författaren att följa genrens prototypiska mönster (se Swales, 1990, s. 58). Lika viktigt blir det för en översättare att följa dessa för att bevara textens retoriska trovärdighet.

Författaren skriver om Chiles historia för chilenska medborgare. Därigenom finns många företeelser beskrivna som läsaren förväntas känna till utan ingående förklaringar. Detta gäller exempelvis namn på olika statliga organ, politiska personligheter och partier, civila

organisationer m.fl. Många av dessa har inga etablerade namn på svenska, vilket utgör ett översättningsproblem.

Ämnet som boken tar upp är känsligt för många chilensare eftersom den epok som beskrivs har haft såväl ett starkt stöd som ett starkt motstånd och därigenom delat landet. Författaren tar bland annat upp det avsevärda folkliga stödet för Pinochets regim, vars förespråkare fortfarande tar den i försvar. I ett andra avsnitt behandlas våldet mot oppositionella och den omfattande mobiliseringen av oppositionen under 80-talet. Följaktligen har många chilensare fått sina liv kraftigt påverkade av denna konflikt. I boken strävar författaren efter en objektiv och opersonlig stil och ett neutralt ordval. Detta kan vara en orsak till bokens popularitet.

En annan viktig aspekt på situationskontexten är att boken utkom år 2001, alltså fem år före Pinochets död. Den kom också ut i engelsk översättning år 2006.

Den verksamhet som denna text är knuten till är akademisk, samtidshistorisk och statsvetenskaplig. Liksom svensk akademisk verksamhet omfattas den chilenska av en mängd genrekonventioner, som fastställs av genrens diskursgenemnskap (Swales, 1990, s. 58). För statsvetenskaplig text innebär genrekonventionerna till exempel att språket ska vara formellt och stilen strikt.

Texten följer dessa genrekonventioner väl, vilket vi bland annat ska se närmare på i avsnittet om textformen. Pinochets regim beskrivs med ett strikt och opersonligt språk och författaren argumenterar texten igenom för sin bild av regimen. Historiskt och statsvetenskapligt fackspråk används, liksom en avancerad syntax. I avsnittet om regimen ekonomiska reformer används även en del nationalekonomiska termer.

Textens kulturkontext utgörs givetvis också av den akademiska världen, även om det inte rör sig om en avhandling i formell mening, utan en historisk skildring som även vänder sig till en bildad allmänhet. Denna chilenska akademiska kultur liknar till stor del den svenska. Skillnaderna mellan dessa kulturers språknormer ligger i allmänhet inom samma områden där man hittar skillnader i många andra genrer mellan svensk- och spanskspråklig stil: längre meningar, fler parentetiska inskott och därigenom en högre grad av hypotax etc. Även detta återkommer vi till i avsnittet om textformen.

2.1.2 Textformen

Texten har hög grad av participialkonstruktioner vilket är normalt för romanska språk (jfr. Ingo 2007 om franska, s.197). Ibland är dessa participformer mycket tätt förekommande, som i följande exempel (participformerna är kursiverade):

(1) KT: En cuarto lugar, este régimen autoritario concretó profundas transformaciones económicas *impulsadas* por un grupo de tecnócratas *conocidos* como los Chicago Boys, *modificándose* la estructura productiva del país, *redefiniéndose* las relaciones del Estado con la economía y con la sociedad y *provocando* el despegue de éstas. (s. 2, r. 26-34)

Ö: För det fjärde innebar regimen en grundlig ekonomisk omformning av landet, initierad av ett antal teknokrater kända som Chicago Boys. Dessa reformer omstrukturerade landets produktion och odefinierade statens förhållande till ekonomin och samhället, vilket innebar ett lyft för dessa.

I texten finns även ett stort antal nominaliseringar, vilka utgör en naturlig del av den formella och vetenskapliga språkstrukturen och stilen, exempelvis i följande mening (nominaliseringar är kursiverade)

(2) KT: *El contexto autoritario proporcionó facilidades institucionales* que posibilitaron *el impulso de las reformas económicas* de una manera difícil o casi imposible de implementar en democracia. (s. 2, r. 44-49)

Ö: Styrets auktoritära ramar underlättade för institutionernas reformarbete på ett sätt som skulle vara besvärligt eller näst intill omöjligt i en demokrati.

Man noterar även den rikliga förekomsten av inanimat agent (Ekerot 2011, s. 197) i exempel (2): *El contexto autoritario proporcionó ... que posibilitaron*. Både nominaliseringarna och användandet av inanimat agent bidrar till att skapa en distanserad och opersonlig stil, något som förväntas av en historiker.

Meningslängden varierar, men i genomsnitt rör det sig om mycket långa meningar (Lix-värdet är 70 i genomsnitt). Det förekommer också många bisatser och parentetiska inskott mitt i satserna. Dessa inskott utgör ett välkänt översättningsproblem vid översättning från romanska språk till svenska. Ingo (2007, s.73-74) tar upp franskans många parentetiska inskott som en skillnad mot den svenska meningsbyggnaden. Det är inte svårt att illustrera samma skillnad mellan spanska och svenska med exempel (meningens två inskott är kursiverade):

(3a) El régimen de Pinochet, *surgido en un momento de retraimiento de la democracia en el mundo y de auge de los regímenes autoritarios en Europa, Asia y América Latina*, se construyó bajo la influencia de diversas corrientes de pensamiento político, *tanto nacionales como internacionales*, como en corporativismo de la España franquista y la doctrina de la seguridad nacional. (s.3, r. 29-39)

[Pinochets regim, *uppkommen i ett skede av reträtt av demokratin i världen och av frammarsch av de auktoritära regimerna i Europa, Asien och Latinamerika*, byggdes upp under inflytande av olika strömningar av politiskt tänkande, *såväl nationella som internationella*, som korporativismen i Francos Spanien och doktrinen om nationell säkerhet.]

Ö: Pinochets regim uppstod i en tid då demokratin världen över var på reträtt och auktoritära regimer var som mest på frammarsch i Europa, Asien och Latinamerika. Regimens influenser kom från olika politiska strömningar, såväl inhemska som internationella. Bland dessa fanns Francospaniens korporativism och den amerikanska doktrinen om nationell säkerhet.

Denna mening har alltså två inskott. I båda fallen handlar det om appositionella inskott inom fraser, först i en nominalfras och sedan i en prepositionsfras. Inskotten i denna text är ännu en av författarens förtätningsmetoder.

Meningar med flera bisatser är ett annat element i denna texts hypotaktiska struktur, och bidrar till dess längd. Nedan följer ett exempel på en mening med två bisatser (de spanska bisatsinledarna är kursiverade).

(4) KT: Una multiplicidad de factores – no sólo la coerción, el éxito económico o las condiciones personales de Pinochet – le proporcionaron al autoritarismo los poderosos recursos de poder *que le permitieron alcanzar una larga vida, por lo que Chile se incorporó recién en 1990 a la “tercera ola de las democratizaciones”*. (s. 4, r. 1-9)

Ö: En rad faktorer - inte bara tvångsmedlen, de ekonomiska framgångarna eller de personliga omständigheterna kring Pinochet - gav förutsättningar för de väldiga maktresurser som ledde till det auktoritära styrets varaktiga bestånd. Tillsammans bidrog de till att Chile demokratiserades först med den “*tredje vågen av demokratiseringar*” 1990.

Från textlingvistisk synpunkt kan man peka på två drag som är typiska för författarens argumenterande stil. Det första är de många konnektivbindningar som anger ordning, och ofta inleder många stycken: *För det första, för det andra* osv.

Det andra är en mängd konnektivbindningar som ställer propositioner mot varandra, d.v.s. är antitetiska. Dessa finns framför allt i den senare delen av kapitlet, när andra historiska uppfattningar tas upp (antitetiska konnektivbindningar har kursiverats):

(5) KT: Ellas [las decisiones económicas] *no* fueron neutrales, *sino que* estuvieron guiadas por intereses políticos, de manera tal que la economía estuvo subordinada a la política *y no* ésta a aquella, como sostuvieron antes los partidarios de la teoría de la dependencia. (s. 11, r. 38-44)

Ö: De ekonomiska besluten var *inte* neutrala *utan* styrdes av politiska intressen på så vis att ekonomin underordnades politiken *och inte* vice-versa, vilket beroendeteorins förespråkare tidigare har framhållit.

De kausala konnektorerna, såsom *pues* ('därför att'), *por lo tanto* ('således') etc. är få. Vanligt är dock att kausaliteten i texten uttrycks av verb. I exempel (4) ser vi dessa tydligt: "En rad faktorer (...) *gav förutsättningar för* (...) *som ledde till* (...) *och gjorde att...*"

I kapitlets senare del samspelar ofta antiteser med kausalitet, vilket är en träffsäker teknik för att både förklara de historiska förhållandena och argumentera mot andra historiska skildrare. I exempel (5) finns två samordnade satser med samma subjekt (*de ekonomiska besluten*). Dessa är konstruerade med inanimat agent och ställs mot varandra av antitetiska konnektorer. Detta är ett av många exempel på hur flera drag nämnda ovan samverkar. Generellt har vi alltså att göra med ett avancerat språk som brukar denna akademiska stils fulla möjligheter för att utveckla författarens argument för sin bild av verkligheten.

2.1.3 Den ideationella strukturen

Det kapitel som är underlag för min översättning kan innehållsmässigt delas upp i två delar. Den första är en introduktionsdel där fem särdrag tas upp som skiljer Pinochets regim från andra samtida diktaturer i Latinamerika. Makrotema för denna del är således Pinochetregimens särdrag, och dessa fem är i sin tur makroteman för sina respektive stycken. De illustreras med textens många ordnande konnektivbindningar: *För det första ... För det andra* osv. Delen avslutas med två stycken som visar på hur de olika särdragen tillsammans bidrog till att Chiles diktatur blev så pass långvarig.

Den andra och längre delen av kapitlet har makrotemat *Pinochetregimens tre identiteter*, vilket också är dess inledande rubrik. Dessa tre identiteter, tvångsmedlen, ekonomin och maktkoncentrationen kring Pinochet, utgör också makroteman för sina respektive avdelningar, vilka i denna del är försedda med underrubriker. Något som återkommande tas upp är dessa tre identiteters samspel med varandra. Härvid utnyttjas inte sällan de konnektivbindningar och

”kausala” verb som omtalades i 2.1.2. De antitetiska konnektivbindningarna i (6a) och de ”kausala” verben i (6b) ger oss exempel på detta:

(6a) KT: Las reformas económicas y la coerción *no* eran dos mundos opuestos, *sino* caras de una misma moneda. [...] (s. 12, r. 45-47)

Ö: De ekonomiska reformerna och tvångsmetoderna var *inte* två motsatta världar, *utan* två sidor av samma mynt.

(6b) KT: En este tipo de modernización económica, el contexto autoritario *impone* condiciones que si bien es cierto *favorecen* el cambio de ciertas partes del sistema económico, *determinan* considerables limitaciones en otras áreas de éste. (s. 13, r. 34-40)

Ö: I denna typ av ekonomisk modernisering *innebär* [’föranleder’, ’manar till’] de auktoritära ramarna ett *främjande* av villkor som *gynnar* förändringar i vissa delar av det ekonomiska systemet, men som samtidigt *utgör* [’fastställer’] betydande begränsningar i andra delar.

Vi kan i dessa två exempel se hur författaren använder sig av antitetiska uppställningar och orsak - verkan för att belysa samspelet mellan tvångsmedlens och ekonomins identiteter. De ”kausala” verben i (6b) kan om de direktöversätts till svenska framstå som verb för ”mänskliga” handlingar. Detta är således också ett exempel på hur spanskan kan använda inanimat agent på ett sätt som i svensk översättning kräver svenska bruksmotsvarigheter till de spanska verben. (se Ingo 2007, s. 152 om modulation)

Kapitlets makroproposition (Hellspong & Ledin, 1997, s. 122) kan sägas vara att Chile var ett särfall bland världens politiska och ekonomiska system genom sin kombination av ett auktoritärt politiskt styre och en ekonomisk modell byggd på marknadsliberalism. I kapitlets senare delar finns en rad mikropropositioner som bemöter andra historiska tyckares uppfattning. En av dessa mikropropositioner kan vi se i författarens argumentation mot att likställa Chiles ekonomiska reformer med de som genomfördes av exempelvis Thatcher i Storbritannien:

(7) KT: En segundo lugar, no se pueden poner en el mismo plano las reformas económicas hechas en democracia con las implusadas por el régimen autoritario. (s. 17, r. 42-46)

Ö: För det andra kan demokratiskt genomförda ekonomiska reformer inte sättas i samma sammanhang som reformer genomdrivna av en auktoritär regim.

2.1.4 Den interpersonella strukturen

I texten förekommer inga exempel på uppmaningar, och de enda frågor man hittar står inom citattecken. Med andra ord byggs texten i princip upp enbart av påståenden. De speciella språkhandlingar vi ser är till största del att upplysa, förklara och i vissa fall bemöta andras teser. Vad gäller textens argumentation har den knappast några underförstådda teser, utan alla är utförligt förklarade. I texten förekommer mycket omtal (av politiska aktörer, organisationer, andra historiker m.fl.) men aldrig några tilltal (Se Hellspong & Ledin s. 173), undantaget några få inom citattecken. Vi ser en författare som döljer sitt författarjag konsekvent med inanimata agenter, passiver, opersonliga pronomen och i vissa fall första person plural. Dessa tekniker är också nödvändiga för att skriva enligt textens genrekonventioner. De skapar en distans till läsaren, vilken också kan kopplas till den asymmetriska relation mellan författare och läsare som togs upp i 2.1.1.

I det kapitel jag har översatt förekommer positivt och negativt laddade värdeord i många delar. Dessa har dock till största del att göra med de ämnen som omtalas. De stycken som tar upp regimen nyttjande av tvångsmetoder, våld, tortyr och påtvingad exil måste använda sig av dessa negativt laddade ord. På samma sätt hittar vi vissa positivt laddade ord i avdelningen om de ekonomiska framgångarna, såsom utveckling, modernisering, tillväxt m.m. Möjligen görs dessa ord mer positivt värdeladdade av sin kontext (det finns även texter som framställer exempelvis tillväxt som något negativt).

Dessa styckens speciella språkhandlingar är dock inte att fördöma eller hylla, utan att upplysa och förklara. De makropropositioner som omnämner tortyr innehåller exempelvis aldrig uttalanden om att tortyren var hemsk. Detta kan också kopplas till de krav som ställs på en historiker att vara objektiv. I sin tur går detta också att koppla till författarens tekniker för att hålla en opersonlig stil.

2.2 Översättningen

2.2.1 Överväganden och översättningsstrategier

Som jag nämnde i 2.1.1 är denna källtext riktad till chilenska medborgare. Därmed förutsätts att de spansktalande läsarna har vissa förkunskaper som svenska läsare inte har. I texten förekommer många namn på organisationer som är okända i Sverige och inte har några

fastställda namn på svenska. Här ställs översättaren inför ett val mellan att låta namnen stå som de är, försöka översätta dem, förklara dem i löpande text, använda fotnoter eller andra tekniker (jfr. Ingo 2007, s. 41-42)

Målgruppen ändras också från medborgare som genomlevt diktaturen till allmänt historieintresserade svenskar, alternativt svenska historiker. Denna ändring av målgrupp innebär dock inte någon större ändring av de akademiska genrekonventionerna som även gällde i originaltexten. Uppgiften för en översättare av denna text blir att bevara textens och därmed författarens trovärdighet genom att efterleva de svenska historiska och statsvetenskapliga konventionerna. Dessa efterlevs i hög grad på samma sätt i den svenska skrivkulturen som i den spanska: förtätad, opersonlig stil, behärskning av fackspråket, objektivitet m.m.

Källtexten uppvisar många språkliga kvalitéer i sitt sätt att beskriva regimen:s särdrag och identiteter i antiteser och kausala samband. Dessa språktekniker samt deras samverkan med textens makroteman bör bevaras och lyftas fram även i en översättning, då de är centrala stilgrepp och utgör grunden för författarens sätt att argumentera för sin historieskildring.

2.2.2 Översättningsstrategi

Lita Lundquist (2005, s. 36-50) skiljer mellan global och lokal översättningsstrategi. Den globala strategin är sättet att se på översättningen av texten som helhet, medan den lokala handlar om speciella tekniker för speciella situationer.

Lundquist (2005, s.37) delar vidare upp de globala strategierna i imitativa och funktionella. Av dessa torde denna text vara bäst lämpad för en imitativ global översättningsstrategi, dels med tanke på genrens relativt likartade konventioner i chilensk och svensk skrivkultur, dels med tanke på de specifika språkliga kvalitéer som är värdefulla för argumentationens uppbyggnad i källtexten.

Översättningen bör också bevara författarens retoriska trovärdighet som akademiker. Anna Mauranen (1992, s. 237) definierar akademisk retorik som något synbart på alla språkliga nivåer, från ordval till textstruktur. Att använda ett ordval och en textstruktur passande för den retoriska situationen är viktigt för att upprätthålla författarens retoriska trovärdighet. Med tanke på denna texts strukturer (2.1.2 – 2.1.4) är författaren väl medveten om de val som skapar en

passande akademisk retorik för genren. Denna medvetenhet bör bevaras i översättningen. Även författarens retoriska trovärdighet menar jag upprätthålls bäst med en imitativ grundstrategi.

Funktionella strategier kan dock också bli nödvändiga i vissa situationer, som när författaren omnämner de många politiska aktörer och personligheter som svenska läsare inte känner till.

De lokala översättningsstrategier som beskrivs av Lundquist (2005, s. 44-50) delas upp i direkta och indirekta strategier. De direkta är lån, översättningslån och ordagran översättning. Av dessa kan det i denna text vara motiverat att använda lån på vissa ställen, speciellt för de organisationsnamn som saknar svenska motsvarigheter, såsom DINA och CNI (den tidigare och senare versionen av den chilenska underrättelsetjänsten). Andra organisationer, som den chilenska försvarsmakten (Fuerzas Armadas, FF.AA) kan däremot översättas utan problem. Ordagran översättning kan användas exempelvis beträffande den politiska ordning som fastställdes i Chiles konstitution från 1980, *La democracia protegida y autoritaria* ('Skyddad och auktoritär demokrati').

De indirekta lokala strategier Lundquist nämner består av ordklasskifte, perspektivskifte, ekvivalens och anpassning. Texten innehåller väldigt lite av stående uttryck eller annat tydligt kulturbundet språk. Ändå kan strategier som modulation och ekvivalens (Ingo, 2007, s- 152) bli användbara för att översätta denna text, vilket jag delvis tog upp under exempel (6b) i 2.1.3. Ordklasskiften och andra transpositioner (Ingo, 2007, s. 70) är också i viss utsträckning nödvändiga vid översättning från spanska, exempelvis eftersom spanskan använder sig av participialkonstruktioner som vore omöjliga på svenska (se 2.1.2) Dessa måste ändras genom höjning eller sänkning av satsgraden (se Ekerot 2011, s.214). Även källtextens exempel på inanimat agent kräver sådana lösningar, som i följande mening:

(8) KT: En segundo lugar, *a las reformas económicas que transformaron* la estructura productiva, desmantelaron las organizaciones laborales, debilitaron el nivel asociativo de los chilenos, provocaron un cambio de valores en éstos y modificaron las bases de la política. (s. 5, r. 1-8)

Ö: Den andra dimensionen som berörs är *de ekonomiska reformerna, som resulterade i* omvandlade produktionsstrukturer, upplösta fackföreningar, ett försvagat föreningsliv med ändrade värderingar samt en i grunden omformad politik i landet.

3 Översättningskommentarer

Min översättningskommentar är indelad i två huvuddelar. Den första handlar om stil och genrekonventioner. Här aktualiseras framför allt översättningsproblem som fackspråk/allmänspråk, mottagaranpassning och popularisering eller bevarande av en akademisk opersonlig stil. Den andra huvuddelen ägnas åt formen och de översättningsproblem den har inneburit. Denna del kan också relateras till den första, eftersom ett imitativt förhållningssätt är ett sätt att återge författarens opersonliga, akademiska stil.

3.1 Stil

3.1.1 Ordval

I min källtextanalys diskuterades den akademiska verksamheten som omfattar källtexten. En slutsats var att genrekonventionerna för akademiskt skrivande inte ändras nämnvärt vad gäller personlig/opersonlig stil eller fackspråk. Vid behandling av dimensionen fackspråk/allmänspråk kommer ordvalet i fokus. Ingo (2007, s. 82) beskriver ordvalet som en viktig del av en texts stildrag:

Ordvalet är en viktig faktor för översättaren, när det gäller att bevara stilen. Förutsättningarna för att lyckas kan vi här – liksom vid bevarande av still i allmänhet – kort sammanfatta i ordet *konsekvens* [författarens kursivering]. När översättaren med hjälp av stilanalysen har definierat stilen hos en text eller ett textavsnitt och i sitt stilprogram gjort sina stilval, bör han/hon som översättningsmotsvarigheter konsekvent välja sådana ord och översättningslösningar som representerar just denna stil.
(Ingo, 2007, s. 82)

En av de stildimensioner som tas upp i Ingo (2007, s. 83) är allmänspråk/fackspråk. Denna dimension blir viktig för denna översättning eftersom den kan kopplas till valet av målgrupp: Ska stilen bevaras eller förenklas? Om översättningen syftar till att bevara den chilenske författarens förtroende som historiker och statsvetare blir ett statsvetenskapligt fackspråk nödvändigt. Detta kan illustreras med ett exempel (kursiveringar är förtydligande):

(9) KT: En segundo lugar, el orden adquirió una considerable estabilidad y se caracterizó por un bajo *nivel de institucionalización* y una alta personalización del poder en la figura del general Pinochet. (s.1, r. 40-44)

Ö: För det andra medförde detta system en avsevärd stabilitet. Det karakteriserades särskilt av *låg institutionaliseringsnivå* och centralisering av makten kring Pinochets person.

Ordet *institutionaliseringsnivå* används inom statsvetenskapen. Det återfinns exempelvis i en kandidatuppsats i statsvetenskap från Södertörns högskola (Lindberg & Zufferey, 2008, s. 16). Om översättaren hade för avsikt att popularisera uttrycket hade det kunnat bytas mot *få institutioner* eller *låg grad av institutionellt samarbete och inflytande*. En fackman hade dock reagerat på ett sådant ordval, med ett sänkt förtroende för författaren (och översättaren) som följd. Detta resonemang kan kopplas till mitt val att för min översättning prioritera imitativa strategier (2.2.2 ovan)

3.1.2 Distans till läsaren

I källtexten finns en stark tendens att inte ”levandegöra” händelser genom personliga beskrivningar. Det kan ha att göra med ämnets känslighet i Chile (se 2.1.1 ovan). I Sverige är ämnet inte lika känsligt. Visserligen finns bland de tänkbara läsarna många chilensare som flydde till Sverige på grund av militärdiktaturen, men det rör sig om en minoritet, som dessutom till största del har möjlighet att läsa källtexten på originalspråk. En annan orsak till att bevara källtextens tendens att inte levandegöra händelserna är dock att det anknyter till textens akademiska stil.

En tidigare version av min översättning var mer populariserande än den slutgiltiga eftersom jag i den använde mig av fler transpositioner för att ändra inanimata agenter. Många passiver ändrades även till aktiva verbkonstruktioner. På detta sätt ”levandegjordes” många händelser som i källtexten beskrivs mer distanserat. I exempel (10) nedan står ÄÖ för äldre översättning.

(10) KT: La sorpresiva detención del general Pinochet en Londres el 16 de octubre de 1998, que duró dieciseis meses, demostró que su figura y su régimen continuaban ocupando la atención internacional como símbolo o paradigma de los atropellos a los derechos humanos y originando divisiones que demuestran que el pasado mantiene su constante influencia. (s. 4, r 23-33)

ÄÖ: När Pinochet till mångas förvåning blev arresterad i London den 16:e oktober 1998 och hölls i arrest i sexton månader, visade detta att hans gestalt och regim fortfarande uppmärksammas av omvärlden som symbol eller paradigm för brott mot de mänskliga rättigheterna. Denna

uppmärksamhet leder till uppdelningar som påvisar att det förflutna fortfarande har sitt ständiga inflytande.

Ö: Pinochets oväntade häktning i London den 16:e oktober 1998, och fortsatta arrest sexton månader framåt, visade att hans person och regim var fortsatt uppmärksammade av omvärlden som symboler för eller typexempel på brott mot mänskliga rättigheter. Denna internationella uppmärksamhet ledde till meningsskiljaktigheter som visade att det förflutna inte har mist sitt inflytande.

I den tidigare versionen inleds denna mening med en bisats vars subjekt är *Pinochet*. Jag lägger även till en aktör i meningen då jag översätter det spanska ordet *sorprendiva* ('förvånande', 'oväntade') *med till mångas förvåning*. Båda dessa tekniker för läsaren närmare de aktörer som källtexten beskriver än källtexten själv gör.

I min slutgiltiga version lägger jag mig närmare källtexten och strävar efter att behålla författarens distans, både till Pinochet och till dem (*många* i min första version) som blev förvånade när han häktades. Detta val kan också knytas till mitt val av målgrupp (2.2.1 ovan).

Källtextens tendens att inte "levandegöra" händelserna och användandet av fackspråk är två sätt på vilka denna text är kontextförankrad (jfr Lundquist, 2005, s. 34). Eftersom delar av denna kontext (den akademiska verksamheten) bevaras i situationen för min översättning ska även stilen bevaras, om inte översättningen åsyftar en annan målgrupp. Eftersom målgruppen är densamma för denna översättning som för originaltexten ska stilen bevaras.

3.1.3 Namn på organisationer

I 2.1.1. nämnde jag källtextens omnämnande av organisationer, partier m. fl. som inte är kända i Sverige eller inte har etablerade svenska namn. Nedan följer olika lösningar på hithörande problem:

(11a) KT: la Dirección de Inteligencia Nacional (DINA) (s.4, r. 47-48)

Ö: den nationella underrättelsetjänsten DINA

(11b) KT: los *Chicago Boys* (s. 5, r. 30, författarens egen kursivering)

Ö: Chigago Boys

(11c) KT: El orden político *-la democracia protegida y autoritaria-* fue consagrado en la constitución de 1980 (s. 6, r. 20-22, författarens egen kursivering)

Ö: Den politiska ordningen - *skyddad och auktoritär demokrati* - stadfästes i 1980 års konstitution.

(11d) KT: el Partido Comunista (s. 9, r. 12)

Ö: kommunistpartiet

(11e) KT: el movimiento de extrema derecha *Patria y Libertad* (s. 22, r. 9-11, författarens kursivering)

Ö: den extrema höger rörelsen *Patria y Libertad* (Frihet och Fosterland)

I exempel (11a) ger jag en förklaring till vad *DINA* är, men skriver inte ut vad förkortningen står för på spanska (vilket författaren gör). I Översättningar skrivs sällan ut vad sådana förkortningar står för på källspråket (jfr. CIA, KGB, MI5 osv).

I (11b) har författaren själv kursiverat det engelska namnet *Chicago Boys*. Denna kursivering görs genomgående av författaren i hela källtexten. Själv har jag valt att ta bort kursiveringen; Jag bedömer inte att namnet i en svensk kontext låter så främmande att det måste markeras med kursiv stil. Dels för att ett engelskt namn inte låter lika främmande på svenska. Dels för att Chicago Boys är kända i Sverige (en Googlesökning på Chicago Boys på svenska sidor ger 384 resultat). I (11e) har jag dock bevarat kursiveringen: Här rör det sig om en mer okänd organisation (en Googlesökning ger 50 resultat). Här lägger jag även till en översättning av namnet inom parentes.

Kommunistpartiet (11d) är direktöversatt. I det sammanhang där partiet nämns i källtexten kan man inte ta miste på att det rör sig om det chilenska kommunistpartiet och inget annat. Därför har jag valt en direktöversättning.

3.1.4 Språkhandlingar

I 3.1.1 berördes stilen och översättarens val att antingen popularisera texten eller bevara den akademiska stilen. Denna fråga aktualiseras även när vi ser på källtextens språkhandlingar.

I 2.1.4 beskrevs författarens speciella språkhandlingar som att upplysa, förklara och i vissa fall bemöta. Om syftet för översättaren är att popularisera denna text kan dessa språkhandlingar ändras till att ”berätta en historia” eller engagera, och på så vis föra läsaren närmare händelserna som källtexten tar upp. Detta var ett inslag i den första versionen av min översättning. Nedan följer ett exempel, med både min äldre, mer populariserade översättningsversion och min slutgiltiga:

(12) KT: No fue una experiencia no democrática que fracasó en su gestión económica, sino que, por el contrario, obtuvo resultados positivos, con el consiguiente costo social y en medio de considerables sombras de inhumanidad. (s.2, r. 35-40)

ÄÖ: Det här var inte en icke-demokratisk regim som körde ekonomin i botten, utan tvärtom uppnådde den goda resultat. Dessa förutsatte dock sociala kostnader och överskuggades i hög grad av landets övriga inhumanitet.

Ö: Pinochets diktatur innebar inte ett ekonomiskt misslyckande, utan åstadkom tvärtom goda resultat. De uppnåddes dock inte utan sociala problem, och tillkom samtidigt som regimen gjorde sig skyldig till avsevärda inhumana handlingar.

Vid en jämförelse mellan den äldre översättningen och den nyare märks skillnader i val av ord och uttryck. De mer allmänspråkliga ordvalen i den äldre versionen (*Det här, körde i botten*) ändrar inte bara stilen. Språkhandlingen kan också sägas gå från ett objektivt upplysande till ett mer engagerat historieberättande. Samma skillnad kan ses i den äldre översättningen i exempel (10) ovan.

3.2 Formen

3.2.1 Höjningar och sänkningar av satsgraden

I 2.1.2 nämns att min källtext innehåller ett stort antal participialkonstruktioner, vilket är vanligt för en spansk text. I svenskan har dock participialkonstruktioner ett begränsat användningsutrymme (se t.ex. Ekerot, 2011, s. 216). Därför måste satsgraden i många fall antingen höjas eller sänkas när man översätter från spanska till svenska.

En vanligare satsgrad i det svenska språket är predikatslösa konstruktioner, ”speciellt för att frambringa prepositionsattribut” (Ingo, 2007, s. 71). Därför finns i min översättning exempel där participialkonstruktioner på spanska motsvaras av predikatslösa fraser på svenska. Nedan ett exempel där spanska gerundiumformer motsvaras av en svensk prepositionsfras.

(kursiveringen är förtydligande):

(13) Existe una amplia bibliografía que analiza los efectos no buscados de *las políticas impulsadas por las dictaduras* que es conveniente recordar en esta oportunidad para poner en su debida dimensión la gestión económica del régimen de Pinochet. (s. 19, r. 20-26)

Ö: Det finns en bred uppsättning studier som analyserar icke avsedda effekter av *politiska beslut i diktaturer*, och som bör hållas i åtanke för att ge en korrekt bild av Pinochetregimens ekonomiska styre.

Man kan också se exempel i min översättning då satsgraden istället höjts, exempelvis från spanska participialkonstruktioner till svenska bisatser (kursiveringen är förtydligande):

(14) Hubo un rechazo al papel del Estado, al que quiso verse alejado de la economía en términos tales que esta filosofía neoliberal parecía confundirse con una especie de anarquismo, *imaginando una sociedad sin Estado.*

Ö: Det fanns ett motstånd mot statlig inblandning, vilken man önskade avlägsna från ekonomin i sådan grad att denna nyliberala filosofi tycktes förväxlas med en sorts anarkism *vars dröm var ett statslöst samhälle.*

Höjning av satsgraden till huvudsats är också vanligt förekommande i min översättning. En funktion med sådana satsgradshöjningar är att skapa kortare syntaktiska meningar. Nedan följer ett exempel på höjning av satsgraden från participialkonstruktion till huvudsats (kursiveringen är förtydligande).

(15) KT: Los ministros del Gobierno de la Unidad Popular fueron detenidos en la Escuela Militar y luego enviados a una isla en el extremo sur del país, donde funcionaba un campo de concentración controlado por la Marina, *teniendo que vivir bajo difíciles condiciones por casi dos años.*

Ö: Ministrarna från *Unidad Popular*-koalitionen togs tillfånga och hölls i Santiagos militära högskola för att sedan deporteras till en avlägsen ö i landets södra del, där ett koncentrationsläger hade upprättats av den chilenska flottan. *De fick leva under svåra förhållanden i nära två år.*

3.2.2 Funktionell ekvivalens

I 2.1.2 nämnde jag också det frekventa användandet av nominaliseringar och inanimat agent. I vissa fall fungerar dessa konstruktioner på svenska, i andra inte. Sådana fall kräver funktionell ekvivalens för att de inanimata agenterna ska fungera:

(16) KT: *La racionalidad económica privilegió* la eficiencia, el lucro empresarial y la libertad económica, sin *preocuparse* por sus costos sociales (s. 13, 3. 1-3)

Ö: *Den ekonomiska logikens högsta prioriteringar* var effektivitet, vinst för företagare och ekonomisk frihet. *Med denna logik utelämnades oro* för sociala omkostnader.

I detta exempel står ordagrant i källtexten att den ekonomiska logiken *privilegierade* effektivitet utan att *oroa sig* för sociala omkostnader. På svenska låter detta dock främmande: Verbet *privilegiara* blir för ”mänskligt” för att sättas samman med den inanimata agenten

logiken. Oroa sig passar inte heller i sammanhanget. En översättare måste därför hitta en funktionell ekvivalent till verben. Jag har här använt mig av nominalisering (*logikens högsta prioriteringar*) och pasivering (*Med denna logik utelämnades oro*). Samtidigt finns även exempel i källtexten på inanimata agenter som jag har bevarat i min översättning:

(17) KT: *El fortalecimiento de los empresarios privilegió a los grandes, en desmedro de los medianos y pequeños y no consideró instituciones reguladoras que hubieran protegido al consumidor.* (s. 15, r. 19-23)

Ö: *Stärkandet av företagarna gynnade storföretagen på bekostnad av de små och medelstora, och inga reglerande myndigheter för konsumentskydd övervägdes.*

Jag har i min översättning valt att bevara en del fall av inanimat agent då jag har strävat efter att i första hand använda mig av imitativa översättningsstrategier. Exempel som (16) har dock blivit nödvändiga för att göra svenskan idiomatisk.

Det finns andra delar av källtexten där funktionell ekvivalens behövs för att göra texten mer förståelig. Textens långa meningar binds exempelvis ihop med pronominella anaforer (se Lundquist, 2005, s. 12). Sådana anaforer fungerar inte på samma sätt om en mening bryts upp. Då kan en möjlig strategi vara att istället upprepa den referent som den pronominella anaforen i källtexten refererar till:

(18) KT: *En democracia, la autoridad está distribuida entre distintos órganos de poder y el mercado exige que haya igualdad de participación, existiendo fuertes exigencias políticas y éticas para asegurar su cumplimiento, y mecanismos en contra de abusos o excesos cometidos por los funcionarios públicos.* (s. 18, r. 30-38)

Ö: *I en demokrati fördelas makten mellan olika organ, och inom marknaden fordras att lika möjligheter ges till deltagande. Här ställs starka politiska och etiska krav på försäkringar om att lika möjligheter upprätthålls, samt på regelverk mot maktmissbruk bland förtroendevalda.*

Om en översättare på svenska skriver ut en pronominell anafor för denna referent, som *dessa*, blir det oklart hur läsaren ska tolka meningen. Vad åsyftas med *dessa*? Är det de olika organen eller de lika möjligheterna till deltagande som ska upprätthållas? Ser man till källtextens innehåll blir det dock uppenbart att författaren inte syftar på organen utan just de lika möjligheterna.

3.2.3 Uppbrutna meningar

I 2.1.2 nämnde jag de långa meningarna och den avancerade hypotaxen i källtexten. Förutom att hitta funktionella ekvivalenter till pronominella anaforer finns även andra utmaningar vid en anpassning av långa meningar till svensk stil. Ett grundläggande dilemma är om översättaren ska bryta upp de långa meningarna eller bevara meningslängden som den är i källtexten. I denna källtext blir uppbyggnad ofta en mer gångbar strategi, som i meningen nedan:

(19) KT: Esta tesis fue ampliada por el sociólogo Ralf Dahrendorf, en un notable estudio sobre la democracia en Alemania, en que sostuvo que Hitler, al buscar e poder total, tuvo que destruir las lealtades regionales, religiosas, políticas, sociales e incluso familiares, y politizar la sociedad por la ideología y el partido totalitario, todo lo cual produjo una modernización social de tal alcance que el "contenido de la revolución fue la modernidad". (s. 19, r. 41 - s. 20, r. 3)

[Denna tes utvidgades av sociologen Ralf Dahrendorf, i en betydelsefull studie av demokratin i Tyskland, i vilken han slår fast att Hitler, när han strävade efter absolut makt, var tvungen att bryta ned de regionala, religiösa, politiska, sociala och till och med familjära lojaliteterna och politisera samhället enligt ideologin och det totalitära partiet, allt vilket frambringade en social modernisering av sådan omfattning att "innehållet i revolutionen blev moderniteten"]

Ö: Tesen om en social revolution har utvecklats av sociologen Ralf Dahrendorf i en viktig studie om demokratin i Tyskland. Studien framhåller att Hitlers sin strävan efter absolut makt var tvungen att bryta ned andra lojaliteter: regionala, religiösa, politiska, sociala och till och med familjerelaterade. Han var tvungen att genomsyra hela samhället med sin totalitära ideologi och sitt parti. Allt detta medförde en social modernisering, så omfattande att "revolutionens innehåll utgjordes av det moderna".

Förutom att denna mening från källtexten är så lång att den svenska normalläsaren skulle reagera på den, har den så pass många inskott av olika slag (*i en studie..., i vilken han slår fast att..., när han strävade efter..., vilket frambringade...*) att det vore svårt att återge dess grundstruktur på svenska. Översättaren underlättar för sig själv och läsaren genom att bryta upp den. I likhet med exempel (18) finns även i denna källtextmening en del pronominella anaforer (här framförallt bisatsinledare). I min översättning har jag gjort om en av dessa till en identisk lexikal anafor (*Studien*).

Ett nytt översättningsproblem som kan komma upp i och med uppbyggnad av långa meningar och satsgratshöjningar från bisats till huvudsats är att det innebär en ändrad prioritering av den syntaktiska källtextmeningens innehåll. Ekerot (2011, s. 218) skriver om skillnaden mellan huvud- och bisats att "[v]alet mellan huvudsats och bisats har viktiga textuella aspekter genom att distinktionen kan utnyttjas för att tydliggöra vad som är förgrund och bakgrund". I meningar som (19) finns en risk för att sådana distinktioner, som är medvetna val av källtextens författare, blir mer otydliga. Om de många bisatserna görs om till

huvudsatser finns en risk att det blir en tolkningsfråga vad som står i ”förgrunden”. Något annat som kan gå förlorat är sambandet mellan de många bisatserna i källtextmeningen. De inledande anaförerna i huvudsatserna i min översättningsmening (*studien, han, allt detta*) är ett försök att uppväga sådana förluster.

Med allt detta sagt finns även exempel i min översättning på relativt långa källtextmeningar vars längd har bevarats. Det rör sig dock om undantagsfall, och oftast fall där jag har använt mig av ett annat skiljetecken än punkt:

(20) KT: De ahí que el régimen nazi abrió nuevas oportunidades de movilidad social que permitieron a los hijos de obreros o de las clases medias llegar a ser altos dirigentes del partido nazi, el NSDAP, sin tener que pertenecer a la aristocracia, la clase social que dominó la administración pública y el Ejército durante el Imperio de la República de Weimar (1918-1933). (s. 20, r. 4-13)

Ö: Därigenom öppnade nazistregimen för nya möjligheter till social rörlighet: Arbetar- och medelklassbarn tilläts bli högt uppsatta beslutsfattare inom nazistpartiet utan att tillhöra aristokratin, den dominerande sociala klassen i det offentliga styret och i armén under Weimarrepubliken (1918-1933).

I detta översättningsexempel finns två syntaktiska meningar. Istället för att skilja dem åt med punkt har jag dock använt mig av kolon för att förtydliga det samband som författaren bildar mellan möjligheterna till social rörlighet och arbetar- och medelklassbarns tillträde till nazistpartiet. Detta är också ett sätt att undvika källtextmeningens inanimata agent. I slutet av denna mening använder mig ett finalt annex (se Ekerot 2011, s. 185), vilket i detta fall bevarar källmeningens informationsstruktur.

3.2.4 Omorientering av satsen

För att lösa upp de många participialkonstruktionerna och bisatserna, som i många fall är integrerade i långa meningar, krävs en omstrukturering av meningsbyggnaden. En sådan strategi kan vara omorientering av satsen (Ekerot 2011, s. 182). I exempel (19) finns både bisatser och participialkonstruktioner i källmeningen. För att lösa upp dessa har jag placerat in pronominella och lexikala anaforer (*studien, han* [Hitler]) för att skapa temaupprepning. Utan dessa skulle källtextens bisatser och participialkonstruktioner inte kopplas samman till tidigare information som egna huvudsatser i en svensk översättning.

3.2.5 Parentetiska inskott

En konsekvens av de långa meningarna och bisatserna i källtexten är parentetiska inskott. Parentetiska inskott kan placeras på många ställen i spanskan, medan svenskans strikta ordföljd inte alls ger lika stora möjligheter. Därför krävs transformationer för att lösa de översättningsproblem som inskotten utgör. Nedan ett exempel (inscottet i källtexten är kursiverat):

(21) KT: Empero, según lo estimado por la Corporación Nacional de Reparación y Reconciliación, creada por la misma Comisión Retting, el número es mayor, llegando a 3.197 personas, la cifra más ajustada a la realidad y sobre la cual trabaja el Estado en relación a las políticas de reivindicación política y económica.(s. 8, r. 19-29)

[Dock, enligt det uppskattade av Corporación Nacional de Reparación y Reconciliación, skapat av den samma Rettingkommissionen, är siffran högre, uppgående till 3197 människor, den mest anpassade siffran till verkligheten och utifrån vilken arbetar staten i samband med politiken för politisk- ekonomisk upprättelse]

Ö: Enligt det statliga organet för upprättelse och försoning (*Corporación Nacional de Reparación y Reconciliación*), som skapades av Rettingkommissionen, uppgår dock siffran till 3197 människor. Denna siffra svarar bäst mot verkligheten, och är underlag för den chilenska statens arbete i sin politisk-ekonomiska upprättelsepolitik.

Det spanska ordet *empero* ('dock', 'men', 'däremot') inleder den spanska meningen i källtexten, varpå inscottet kommer. Det svenska sats-schemat tillåter dock inte ett inskott mellan inledande satsadverbial och subjekt (det skulle innebära ett dubbelt fundament). Därför är satsadverbialet *dock* i min översättning placerat på SA-platsen i sats-schemat. Med denna omplacering får min översättningsmening en klar vänstertyngd. Hade *dock* lämnats kvar i satsens fundament hade mer av satsens tunga information fått placeras i mittfältet (som i min översättningsmening bara upptas av tre ord, *uppgår dock siffran*).

Det finns även fall där de parentetiska inskotten i min källtext kan bevaras på svenska, t. ex. när det handlar om lösa appositioner:

(22): KT: Aproximadamente cinco mil personas, chilenos y extranjeros, inmediatamente después del golpe se refugiaron en las embajadas (s. 7, r. 40-44)

Ö: Cirka fem tusen personer, chilensare och utlänningar, tog omedelbart efter kuppen skydd i de utländska ambassaderna

Generellt sett har jag i min översättning strävat efter att ligga nära källtexten vad gället formen. De fall då jag sett mig tvungen att gå ifrån källtextens konstruktioner har att göra med

översättningsproblem som är relativt vanliga vid översättning från spanska till svenska. Detta val kan kopplas till de överväganden om stilformen som jag tidigare nämnt.

Källtextens avsaknad av uppmaningar och frågor (se 2.1.4) har bevarats i min översättning, liksom avsaknaden av tilltal. En ändring jag har gjort är dock att ta bort citattecknen på de två frågor som i källtexten står som citat. Jag har också gjort om dem från självständiga frågor till bisatser, alltså indirekta frågesatser:

(23) KT: Durante mucho tiempo se buscarán explicaciones a las preguntas “¿por qué fue tan brutal el golpe?”; “¿por qué fue necesario aplicar la represión, incluso hasta finales de los años 80?” (s. 6, r. 43-47)

Ö: Frågor som sökts besvaras länge är varför statskuppen var så brutal, och varför det var nödvändigt att utöva förtryck mot befolkningen, även mot slutet av 80-talet.

Det rör sig i detta fall inte om regelrätta citat sagda av riktiga personer, utan om generella frågor som har diskuterats i Chile. Jag har valt att ta bort citattecknen för dessa då jag bedömer att texten får mer flyt på svenska om frågorna görs till integrerade bisatser i en huvudsats. Här är alltså ett av få fall då jag har valt en högre grad av hypotax än källtexten.

4 Sammanfattande synpunkter

De två huvudområden som tagits upp i mina översättningskommentarer går att relatera till varandra eftersom min grundläggande imitativa översättningsstrategi kan kopplas till såväl behandlandet av källtextens fackspråk och opersonliga, akademiska stil som behandlandet av källtextens form, med långa meningar, hög grad hypotax och parentetiska inskott. Dessa drag är typiska inslag i en spanskspråkig akademisk stil, och således kan liknande globala strategier användas för att återge dem på svenska.

Mina största lärdomar under uppsats- och översättningsarbetet finns inom områden som ordval, fackspråk/allmänspråk och syftningar i samband med att meningar bryts upp. Ordvalets betydelse för textens riktning är en viktig faktor när en översättare måste välja målgrupp. Inom det andra området har denna text varit en nyttig övning i att sätta ut tydliga lexikala och pronominella anaforer som ofta behövs när man bryter upp långa meningar med bisatser och inskott.

5 Litteraturlista

Ekerot, Lars-Johan (2011), *Ordföljd, Tempus, Bestämndhet. Föreläsningar om svenska som andraspråk*. 2. Uppl. Malmö: Gleerups

Hellspong, Lennart & Ledin, Per (1997): *Vägar genom texten. Handbok i brukstextanalys*. Lund: Studentlitteratur

Ingo, Rune (2007): *Konsten att översätta. Översättandets praktik och didaktik*. Lund: Studentlitteratur

Lundquist, Lita (2005): *Oversættelse. Problemer og strategier, set i tekstlingvistisk og pragmatisk perspektiv*. 3. Uppl. Frederiksberg: Samfundslitteratur

Lindberg, Sofie & Zufferey, Sophie (2008): *Mot överstatlighet? Den framtida inriktningen på EU: s utrikes- och säkerhetspolitik. En jämförande fallstudie om Frankrike och Danmark*. Institutionen för statsvetenskap, Södertörns högskola.

Mauranen, Anna (1992): "Reference in Academic Rhetoric. A Contrastive Study of Finnish and English Writing". I: Lindeberg, A.C. m fl. (red), *Nordic Research on Text and Discourse*. Nordtext symposium 1990. Åbo Academi Press.

Swales, John (1990): *Genre analysis. English in academic and research settings*. Cambridge University press, Cambridge.

Källlitteratur för översättning:

Huneus, Carlos (2005), *El régimen de Pinochet*, 3. Uppl. Santiago de Chile: Editorial Sudamericana.

